

Каріков С. А., канд. іст. наук, доцент

Національний університет цивільного захисту України

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ НАУКИ» ПРИ ПІДГОТОВЦІ ЗДОБУВАЧІВ МАГІСТЕРСЬКОГО РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Навчальний курс «Філософія і методологія науки» є важливим компонентом підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти. Навчання в магістратурі передбачає поєднання власне навчальної складової з веденням студентами наукових досліджень, що актуалізує проблему фундаментальної підготовки до таких досліджень. На нашу думку, саме в межах навчальної дисципліни «Філософія і методологія науки» здобувачі вищої освіти мають змогу здобути подібну підготовку. Основою написання цієї розвідки є досвід, набутий протягом викладання названого курсу курсантам та студентам Національного університету цивільного захисту України.

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія і методологія науки» є формування здатності структурувати знання, готовності до рішення складних і проблемних питань, розвиток здатності орієнтування у категоріальному апараті науки, формування стратегії власного теоретичного досвіду, визначення предмета, цілей і завдань наукового дослідження, оволодіння дослідницькими навичками. Досягнення поставленої мети має відбуватися через реалізацію головних завдань курсу «Філософія і методологія науки»: сформувати у майбутніх фахівців розуміння науки як історичного явища, змістом та результатом якого є цілеспрямовано зібрані факти, розроблені гіпотези й теорії з відповідними законами, прийомами, методами дослідження як система понять, істинність яких перевіряється суспільною практикою; висвітлити проблеми сучасної техногенної цивілізації, глобальні тенденції зміни наукової картини світу і типів наукової раціональності, системи цінностей, на які орієнтуються вчені.

Вивчення курсу «Філософія і методологія науки», як і будь-якої навчальної дисципліни, має відбуватися з урахуванням міждисциплінарних зв'язків з іншими предметами, що вивчаються студентами у попередні роки. Насамперед, воно спирається на знання, набуті протягом вивчення курсу «Філософія». Оскільки викладання філософії у вищих навчальних закладах на рівні підготовки бакалаврів має обов'язковий характер, майбутні магістри до початку вивчення курсу «Філософія і методологія науки» оволодівають основами філософських знань. Зокрема, важливу роль серед них відіграють проблеми визначення зв'язку і відмінностей між філософією та наукою, розкриття головних методів філософування, специфіки мислення, сутності пізнання, особливостей його форм, характеристики суб'єкта й об'єкта пізнавальної діяльності. Зазначені питання актуалізуються під час вивчення курсу «Філософія і методологія науки», забезпечуючи фундамент для оволодіння його ключовими поняттями, поглиблюючи розуміння головних

Секція 5. Новітні тенденції викладання предметів історико-філологічного циклу у ВНЗ

проблем, пов'язуючи їх з іншими аспектами філософсько-наукового дискурсу. Крім того, викладач має використовувати міждисциплінарні зв'язки з такими предметами, як «Історія та культура України», «Політологія», «Культурологія», «Соціологія», що дає змогу розкрити буття науки як соціального інституту і сфери культури, простежити її історичні витоки й головні етапи становлення, представити взаємодію науки з економікою, політикою, ідеологією.

Необхідність поєднання теоретичних та практичних питань при викладанні курсу «Філософія і методологія науки» зумовлює зміст навчальної програми, що поділяється на два змістовні блоки – «Філософія науки» і «Методологія науки». У межах першого з них головну увагу приділено розкриттю поняття науки і підходів дослідників до її сутності, основних стадій історичного розвитку науки, специфіці наукового типу пізнавальної діяльності порівняно з іншими формами пізнання світу, структурі наукового знання. Другий блок охоплює визначення методологічних засад наукової діяльності і головних методів наукового пізнання, динаміки наукового прогресу, наукових традицій та наукових революцій, стану науки в сучасному суспільстві і перспектив її подальшого розвитку.

Протягом вивчення дисципліни «Філософія і методологія науки» здобувачі вищої освіти мають працювати не тільки з навчальною літературою, а й звертатися до першоджерел. Зокрема, при підготовці рефератів передбачено ознайомлення магістрантів із працями відомих учених та філософів, які вивчали проблеми наукового пізнання. Так, звертаючись до питання співвідношення наукової традиції та наукової революції, студенти мають ознайомитися із книгою Т. Куна «Структура наукових революцій»; вивчаючи методологічні моделі наукового пізнання новітньої епохи – із працями постпозитивістів К. Поппера, І. Лакатоса, С. Тулміна, П. Фейєрабенда; розглядаючи морально-етичні аспекти розвитку науки – із концепцією наукового етосу, розробленою Р. Мертоном. Завдяки цьому здобувачі вищої освіти поглиблюють знання, набуті на лекційних та семінарських заняттях, краще розуміють складний, суперечливий характер наукової діяльності в минулому та сучасності.

Отже, викладання навчальної дисципліни «Філософія і методологія науки» є важливим засобом удосконалення фундаментальних і професійних знань майбутніх фахівців. Воно забезпечує розвиток низки компетентностей – гуманітарної, комунікативної, загальнонаукової, професійної – здобувачів вищої освіти.